

22.9.2022

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Valtioneuvoston linnan asemakaavan muutoksesta

HEL 2020-011646 T 10 03 03

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt Helsingin kaupunginmuseolta lausunnon Valtioneuvoston linnan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Helsingin kaupunginmuseo lausuu asiasta arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Asemakaavan muutosalue käsittää Helsingin Kruununhaan kaupunginosassa, Senaatintorin itälaidalla sijaitsevan Valtioneuvoston linnan hallintokorttelin sekä sen länsi- ja pohjoispuoliset katualueet Snellmaninkadulla ja Hallituskadulla. Suunnittelualue sijaitsee kokonaisuudessaan muinaismuistolain (295/1963) rauhoittaman kiinteän muinaisjäännöksen Vironniemen Helsingin vanhan asemakaava-alueen (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000006099) alueella. Paikalla sijaitsee historiallisen ajan kaupunkiasutuksen jäännöksiä. Alueella on tällä hetkellä voimassa oleva asemakaava nro. 8980.

Valtioneuvoston linnan korttelin sisäpihalle on tarkoitus osoittaa lisärakentamista, mikä edellyttää sisäpihalla sijaitsevan, vuodelta 1904 peräisin olevan, entisen painotalon purkamista. Tarkoitus on mahdollistaa Valtioneuvoston tilojen keskittäminen rakentamalla sisäpihalle toimistorakennus, jossa on neljä maanpäällistä kerrosta ja yksi pihakannen alainen kerros, purettavan pihasiiven tilalle. Lisäksi on tarkoitus rakentaa uusi liittymä keskustan maanalaiseen huoltotunneliin. Viitesuunnitelman havainnekuvien perusteella uudisrakennus olisi nykyistä pihasiiven rakennusta laajempi.

Aikaisemmat tutkimukset

Suunnittelualueella on tehty useita arkeologisia tutkimuksia, jotka ovat kohdistuneet Valtioneuvoston linnan rakennuksen kellarirakenteisiin sekä korttelia ympäröiviin katuihin ja lähialueisiin, kuten Senaatintorille ja Ritaritalon puistiksoon. Hallintokorttelin sisäpihalla ei ole tehty kattavia kaivauksia. Valtioneuvoston viidennen peruskorjauksen yhteydessä 1990-luvulla tehdyissä Helsingin kaupunginmuseon arkeologisissa valvonnoissa oli sisäpihan eteläsiiven länsipuolelle kaivettu seinänvierus-

22.9.2022

talle oja, jossa havaittiin 1,2 m vahvuinen kulttuurikerros, josta 70 cm paksu osio ajoittui historialliseen aikaan. Korttelin sisäpihaa tutki 2020 arkeologisella koekaivauksella Ark-byroo oy. Kaivauksen johtajana toimi FT Heini Ynnilä. Rakennuksen seinänvierustoille kaivettiin tuolloin neljä koekuoppaa, jotka olivat löydöttömiä ja sisälsivät vain sekoittuneita maa-aineksia. Samaan aikaan pihalla tehtiin geoteknisen pohjatutkimuksen kairauksia, joiden kairausnäytteistä löytyi tiiltä.

Suunnittelualueen historia

Suunnittelualueen seutua ryhdyttiin rakentamaan 1640-luvulla, jolloin Helsinki siirrettiin Vantaanjoen rannalta Koskelasta nykyisen kantakaupungin paikalle Vironniemeen. Tuolloinen kaupunkirakentaminen keskittyi Suurtorin ympäristöön, joka sijaitsi osin nykyisen Senaatintorin kohdalla. Vanhin säilynyt tarkka kartta Vironniemen Helsingistä on vuodelta 1696. Tätä edeltäviltä viideltä vuosikymmeneltä ei ole tarkkoja tietoja minkälaisia rakennuksia ja tonttimaita asemaakaavan suunnittelualueen kohdalla on ollut. Vuonna 1654 Helsinkiä tuhonnut tulipalo ylsi alueelle polttaen varhaisemman rakennuskannan. Viimeistään 1690-luvulla alueella on sijainnut useita taloja piharakennuksineen sekä kellotapuli. Ne paloivat kellotapulia ja nykyisen korttelin kaakkoiskulmassa sijainnutta kivitaloa lukuun ottamatta Suuren Pohjan sodan aikaisessa Helsingin taistelussa 1713. Taistelun jälkeen Vironniemelle rakennettiin isovihana tunnetulla miehistyskaudella 1713–1721 venäläisten varikko-linnoitus, jonka sisäosien kohdalle asemakaavan suunnittelualue sijoittuu. Sodan jälkeen alueelle rakennettiin uusia taloja mm. koulurakennus nykyisen Valtioneuvoston linnan pohjoissiiven ja osin Hallituskadun kohdalle. Suunnittelualueen eteläosassa sijaitsi 1700-luvulla myös Koulukuja-niminen katu, nykyisen Helenankadun jatkeena. Tonttialueet ja rakennukset ovat ulottuneet myös nykyisten Snellmaninkadun ja Hallituskadun kohdille. Valtioneuvoston linnan rakentaminen aloitettiin 1818, jolloin korttelin varhaisempi rakennuskanta purettiin rakennustöiden laajentuessa. Korttelin sisäpihan pohjoisosassa ollutta avokallioaluetta on louhittu ja tasoitettu aikojen kuluessa ja sen päälle alettiin 1899 rakentamaan nykyisin paikalla olevaa pihasiipeä.

Helsingin kaupunginmuseon kanta

Asemakaavan muutosalueella sijaitsee kiinteä muinaisjäännös. Valtioneuvoston linnan korttelin sisäpihalla sekä korttelia ympäröivien katua-alueiden kohdalla on kirjallisten lähteiden perusteella sijainnut rakennuksia, tonttialueita ja kulkuväyliä jo 1640-luvulta lähtien. Korttelin piha-

22.9.2022

alueen ja sitä ympäröivien katualueiden alla saattaa olla historiallisten rakenteiden jäännöksiä, esineistöä sekä kulttuurikerroksia. Tätä olettamusta tukevat myös Valtioneuvoston korttelin rakennusten alta sekä lähiympäristöstä aikaisemmissa arkeologisissa tutkimuksissa tehdyt löydöt ja pihan kairauksissa havaitut tiilien jäännökset.

Muinaismuistolain 1. §:ssä todetaan: ”Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty.” Lähtökohtaisesti maankäytön suunnittelu tulee toteuttaa siten, ettei kiinteän muinaisjäännöksen olemassaolo vaarannut. Mikäli muinaisjäännös kuitenkin tuottaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa, siihen kajoamiseen voidaan myöntää lupa.

Koska asemakaavan muutos koskee kiinteää muinaisjäännöstä, on asiasta järjestettävä viipymättä muinaismuistolain 13. §:n mukaiset neuvottelut, joihin osallistuvat kaavoitushankkeen suunnittelija, maanomistaja sekä Museoviraston ja Helsingin kaupunginmuseon edustajat. Kokouksesta laaditaan pöytäkirja. Kokouksessa määritellään kiinteän muinaisjäännöksen arkeologinen tutkimustarve. Tutkimusten jälkeen Museovirasto päättää mahdollisista lisätutkimuksista tai muinaisjäännöksen poistamisesta. Tutkimuskustannuksista vastaa rakennushankkeen teettäjä.

Lisätiedot

John Lagerstedt, tutkija, puhelin: 310 28328
john.lagerstedt(a)hel.fi

Johanna Björkman
ts. kulttuuriympäristöpäällikkö

Tiedoksi

Museovirasto